

MILIEUGESCHIEDENIS LAGE LANDEN

Nr. 6 juni, 2010

© IGBA-VU /JEG– Adriaan de Kraker & Henny van der Windt

Nieuws van de European Society for Environmental History

ESEH Conferentie te Turku

Intussen is de deadline voor insturen van voorstellen, die nog tot 17 mei 2010 was verlengd, gesloten en is de selectieprocedure gestart. Voor nadere informatie <http://eseh.org/turku2>

Summer School

Van 28 juni tot 2 juli wordt de ESEH Kindunos Summer School gehouden in het Musée national de Port Royal de Champs in Frankrijk. Het hoofdthema van de summer school is: Natural Disasters and Environmental History. De nadruk wordt niet alleen gelegd op het voorkomen van natuurrampen en de rampen zelf, maar ook hoe deze kunnen worden begrepen in de maatschappelijke context van toen en in het kader van de natuurlijke omgeving waarin gemeenschappen tijdens het verleden hebben geleefd.

Regionale vertegenwoordigers

Sinds het 4^e ESEH-congres te Amsterdam (2007) is er een Board for Regional representatives ingesteld. Deze leden vertegenwoordigen de leden uit een gebied (bijv. een aantal landen met dezelfde taal), geven niet alleen nieuws door, maar brengen ook de wensen vanuit het gebied ter kennis van de ESEH. Verder ontplooien ze activiteiten in de regio en werven leden voor de ESEH.

Door de groeiende belangstelling voor environmental history en het feit dat er nog steeds gebieden in en ook buiten Europa niet in de ESEH zijn vertegenwoordigd, wordt het College van regionale vertegenwoordigers uitgebreid.

Nieuws over het Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis

Presentatie JEG 2009: *Natuur en milieu in Belgische en Nederlandse koloniën*

Op 9 april jongstleden werd in het Tropenmuseum, nu Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Ter Vuuren (België) het Jaarboek Ecologische Geschiedenis, gewijd aan de voormalig Nederlandse en Belgische kolonies, gepresenteerd. Onder belangstelling van een aandachtig publiek hield dr. J.Th. Lindblad, historicus, specialist Zuidoost-Aziatische geschiedenis, een reflectie op het speciale nummer.

Dit nummer van het Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis bevat bijdragen waarin de invloed van de koloniale mogendheden België en Nederland in hun bezittingen in Afrika, Amerika en Azië wordt beschreven. In vier artikelen komt een veelheid van thema's aan bod, van de winning van ertsen tot de uitputting van landbouwgronden, van de beelden die onze voorouders zich vormden van de gebieden overzee – en de invloed die deze beelden hadden op hun eigen kijk op bijvoorbeeld natuur – tot de vorming van collecties van exotische naturalia. Daarmee sluit deze aflevering aan bij internationaal gevoerde discussies onder historici over de betekenis van exotische streken voor landen in Europa (en omgekeerd) en proberen wij een Belgisch-Nederlandse invulling aan deze gedachtewisseling te geven. De verschijnselen en ontwikkelingen in alle hier beschreven koloniën zijn, evenals de invalshoek van de betrokken moederlanden zelf, zeer verschillend van aard. Uitbuiting en onzorgvuldige omgang met natuur en natuurlijke hulpbronnen kwamen regelmatig voor, zoals blijkt uit de bijdrage van Alex van Stipriaan over Suriname. Westerse kolonisten lieten zich vaak bewust of onbewust leiden door de mythe van de onuitputtelijkheid van de tropische rijkdommen. In Indonesië werden in de eerste decennia van de negentiende eeuw juist pogingen ondernomen om een duurzame vorm van bosbeheer tot stand te brengen. In het artikel van Peter Boomgaard lezen we hoe Daendels al in 1808 een vorm van staatsbosbeheer instelde en de uitputting der bossen probeerde tegen te gaan. In de meest recent verworven kolonie waarover in dit nummer wordt bericht, Belgisch Congo, waren weer andere mechanismen werkzaam. Patricia van Schuylenbergh laat zien dat onderzoekers hier veel mogelijkheden kregen om zich te verdiepen in de natuur. Ook natuurbescherming kwam tot ontwikkeling, waarbij contacten met Nederlandse natuurbeschermers van belang waren. In het openingsartikel toont Karel Davids aan de hand van zeventiende- en achttiende-eeuwse beschrijvingen van Nieuw-Nederland, noordoost Brazilië en het kustgebied tussen de Amazone en de Orinoco de ontwikkeling van de visie op de natuur in deze Nederlandse koloniën. Hij stelt daarbij vast dat de gangbare cultureel-geografische benadering onvoldoende is om de veelzijdige werkelijkheid recht te doen.

Redactie:

Piet van Cruyningen (redactiesecretaris), Chloé Deligne, Hilde Greefs, Marjolein 't Hart (themaredacteur), Adrie de Kraker, Harry van Royen, Tim Soens, Erik Thoen (hoofdredactie België), Dries Tys, Henny van der Windt (hoofdredactie Nederland), Henk van Zon (thema- en eindredacteur van dit nummer).

Call for Papers Themanummer *Steden en Water* van het *Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis*

Themaredactie: Chloé Deligne (Université Libre de Bruxelles) en Tim Soens (Universiteit Antwerpen)

De dynamische wisselwerking tussen de mens en zijn natuurlijke omgeving geniet meer en meer de aandacht van historici. Zeker in de landen rondom de Noordzee neemt de wederzijdse beïnvloeding van mens en water daarbij een centrale plaats in het onderzoek in, waarbij voortdurend nieuwe thema's en invalshoeken het licht zien. Meer en meer studies laten zien hoe de natuurlijke waterhuishouding van Noordwest-Europa gedurende de laatste duizend jaar voortdurend en ingrijpend aangepast en gewijzigd werd, voor een deel onder invloed van natuurlijke factoren (klimatologisch, geomorfologisch of anderszins), maar vooral door toedoen van de mens die in een steeds sneller tempo nieuwe gebruiksmogelijkheden voor water is gaan vinden (van drinkwater tot energiebron, transportmiddel, industriële grondstof, onderdeel van een defensief systeem of symboolvloeiend in religieuze context) en steeds ingrijpender de waterhuishouding is gaan

wijzigen. De uitdaging om al die concurrentiële en soms zelfs conflicterende gebruiksmogelijkheden van water op een inventieve en duurzame wijze met elkaar te verbinden, is wellicht het grootst in een stedelijke context, waar veel mensen op een relatief kleine oppervlakte heel uiteenlopende eisen aan het waterbeheer stelden en stellen. Zoals heel wat nieuw onderzoek laat zien, kan de impact van de uitzonderlijk vroege en sterke urbanisering in en rond de Lage Landen op het waterbeheer dan ook nauwelijks overschat worden.

Daarom wil het Belgisch-Nederlandse *Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis* voor zijn **jaargang 2010** de historische interactie tussen **steden en water** centraal stellen. Steden zijn immers bij uitstek *loci* van uitzonderlijke activiteit op het vlak van waterbeheer, variërende van:

1) ingrijpende veranderingen in de natuurlijke loop van het water (omleidingen; afdammingen en kanalisaties van rivieren en beken, drooglegging van moerassen en drassige gebieden; aanleg en verbetering van havens...), waarbij plannen en projecten opgesteld vanuit wisselende economische en politieke ontwikkelingen vaak onverwachte ecologische en maatschappelijke gevolgen hadden. Omgekeerd speelde de natuurlijke aanwezigheid van water ook een bepalende rol in de uitbouw van het ruimtelijke en sociale weefsel van de stad.

2) de aanwending van complexe en innovatieve technologische oplossingen, elk met hun eigen inherente beperkingen, om de uiteenlopende behoeften op het vlak van waterhuishouding van verschillende stedelijke actoren met elkaar te verzoenen;

3) steeds terugkerende conflicten over de toe-eigening en het gebruik van de economische en ecologische rijkdom van water, waarbij de potentiële baten en de mogelijke risico's verbonden aan de waterbeheersing vaak ongelijk verdeeld werden over de verschillende sociale groepen, zowel binnen de stedelijke samenleving als tussen stad en platteland;

4) een intense beïnvloeding van het waterbeheer ook ver buiten de eigenlijke grenzen van de stad. Enerzijds hadden steden vaak onbedoeld een immense impact op de waterkwaliteit en –kwantiteit in een veel ruimere regio, terwijl anderzijds water ook zeer bewust gebruikt werd als een instrument van integratie tussen stad en achterland en als machtsmiddel om de eigen stedelijke belangen te bevorderen en af te schermen tegenover andere steden en regio's.

Dit laatste aspect krijgt een bevoorrechte plaats in dit themanummer. De uitgroei van steden tot stadsgewesten of *megalopolissen*, doet de stedelijke behoeften inzake waterbevoorrading en waterbeheer alleen maar toenemen, met vaak verregaande gevolgen en problemen voor hele regio's. De recente problemen rond de vervuiling van de rivier de Zenne ten gevolge van het uitvallen van de waterzuivering in Brussel eind 2009 brachten dit nogmaals op treffende wijze in herinnering. Maar ook in een verder verleden zorgde verstedelijking voor grote wijzigingen in de waterhuishouding met implicaties tot ver buiten de stadsmuren.

Vanuit deze invalshoek zijn we op zoek naar potentiële bijdragen die de historische interactie tussen stad en water centraal stellen, en dit vanaf de middeleeuwen tot heden. Zowel inhoudelijk als methodologisch zijn we op zoek naar heel verscheiden studies, van technologische ontwikkelingen inzake waterbeheer, tot de sociale geschiedenis van het waterverbruik of de evolutie van waterstaatkundige elementen in het stedelijk landschap. Bijdragen die het belang van de interactie tussen stad en water voor de ecologische geschiedenis van ruimere regio's duiden, worden in het bijzonder aangemoedigd. Geografisch

staan de Nederlanden en omliggende regio's die historisch sterk op de Nederlanden georiënteerd waren (Noord-Frankrijk, het westen van Duitsland, Luxemburg) centraal.

Omvang van de bijdragen is 6.000-8.000 woorden (incl. voetnoten). Dead-line voor inzending is 31 juli 2010. Inzendingen worden onderworpen aan anonieme peer-review. graag elektronisch aan: cdeligne@ulb.ac.be en tim.soens@ua.ac.be

Call bosgeschiedenis

We zoeken voor het *Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis 2011* bijdragen over alle aspecten van bosgeschiedenis. Het kan gaan over ecologische studies en reconstructies, studies in verband met het beheer van bossen, de landschappelijke ontwikkeling van bossen en veel andere aspecten. De bijdragen mogen een omvang hebben van tussen 6.000 en 8.000 woorden. Alle bijdragen worden door referenten gelezen.

Graag te mailen naar Dries Tys, Vrije Universiteit, Brussel dtys@vub.ac.be voor meer informatie.

Waterstaatsgeschiedenis

In april verscheen **nr. 2 2009** van het *Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis*. Hierin twee artikelen

Will N. Lases en Adriaan M.J. de Kraker, 'De Westerschelde natuurlijk? Verdieping van en ontpoldering langs de Westerschelde in historisch perspectief geplaatst', 25-40.

In het artikel gaan de auteurs in op de langere termijnontwikkeling van het landschap, waarbij wordt gesteld dat de Westerschelde pas rond 1000 na Chr. geleidelijk in oostelijke richting opruikt, gevolgd door de verzilting. Door de grote onderbreking tijdens de Tachtigjarige Oorlog is een nieuwe bedijkingsperiode begonnen. Verdieping rondes eind 20e eeuw hebben voor meer stroming en kustondermijning gezorgd. De huidige ontpolderingsperikelen houden hier geen rekening mee, wissel verkeerde natuur voor vermeend natuurverlies in. In feite dienen landinwaartse havenactiviteiten al langs naar de zeemond verplaatst moeten worden in plaats van een zich natuurlijk ontwikkelend estuarium aan te tasten.

Bert Toussaint, 'Eerbiedwaardig of uit de tijd? De positie van de waterschappen tussen 1795 en 1870', 40-51.

In dit artikel wordt ingegaan op vragen als waterschappen zich als bestuurlijke organisatie wisten te handhaven in het wordingsproces van de Nederlandse natie en hoe zij uiteindelijk in het staatsbestel hun plek kregen.

Call

Voor het *Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis* is er ruimte voor bijdragen die alle aspecten van de waterstaat, waterschapsgeschiedenis en organisatie betreffen, waarbij ook ruime aandacht is voor de techniek. Ook artikelen over meer regionale aspecten van de waterschappen, riviergeschiedenis en kustverdediging zijn welkom.

De omvang van de bijdragen is 5.500 woorden.

Ook kleine berichten betreffende waterstaatswerken vanuit archeologische hoek en monumentenzorg zijn welkom.

Instructies voor het schrijven van bijdragen te verkrijgen bij en bijdragen te zenden aan: Adriaan M.J. de Kraker, Vrije Universiteit, De Boelelaan 1085 (kamer O-442), 1081 HV Amsterdam adriaan.de.kraker@falw.vu.nl

Boeken

Alfons Franssen, *'Een kleine dijk met een groot doel. De financiering van de Diemerdijk, 1591-1864'* (Proefschrift VU-Amsterdam 2009).

Eind 2009 verdedigde Alfons Franssen zijn proefschrift over de financiering van het onderhoud van de Diemerdijk. Eind 2010 zal een handelseditie van het proefschrift bij Uitgeverij Verloren verschijnen. Hier is een samenvatting.

Het Hollands-Utrechtse veengebied werd eeuwenlang door een dijk langs de toenmalige Zuiderzee beschermd tegen het buitenwater. Deze dijk is de Diemerdijk. Een relatief kleine dijk, die eeuwenlang tot doel had het achterland van tienduizenden hectare land bescherming te bieden tegen het zoute water van de open Zuiderzee. Het was een kleine dijk met een groot doel. Centraal in deze studie staat een belangrijk, maar tot op heden in de waterstaatsgeschiedenis betrekkelijk weinig onderzocht aspect van de dijkbescherming, namelijk de financiering van de aanleg, het onderhoud en de verbetering van de dijk. De kernvraag van het boek is: 'Hoe ontwikkelde zich de financiering van de Diemerdijk in de periode 1591-1864 en hoe kan deze ontwikkeling worden verklaard?' Het onderzoek, op basis van een model waarbij in elk tijdvak steeds de aspecten milieu, techniek, bestuur en financiering werden bestudeerd, leidde tot de volgende conclusies.

1. Gebrek aan kennis was niet verantwoordelijk voor dijkdoorbraken.

In de literatuur worden dijkdoorbraken in belangrijke mate verklaard door het contemporaine gebrek aan kennis. In het geval van de Diemerdijk bleek echter dat het hoogheemraadschap door effectieve uitwisseling van kennis met andere waterschappen, met de Staten van Holland en met de stad Amsterdam over voldoende technische informatie beschikte. Onder normale omstandigheden zou de dijk hebben voldaan.

2. Gemeenmaking gebeurde niet ineens maar was een proces.

Gemeenmaking is een zeer belangrijk element in de historische ontwikkeling van het dijkbeheer. Deze studie laat zien dat gemeenmaking een langdurig proces was, waarin zowel de werkzaamheden als de lastenverdeling steeds grootschaliger werden.

3. Het karakter van de Diemerdijk veranderde van rechtbank naar bestuur.

In de vijftiende eeuw was het heemraadschap op de eerste plaats een rechtbank. In de loop van de tijd veranderde het karakter van de organisatie geleidelijk tot een bestuur, vooral door het uitvoeren van werkzaamheden in eigen beheer of via aanbesteding.

4. Er was geen vertegenwoordiging van de ingelanden in het hoogheemraadschap.

De tien hoogheemraden werden benoemd vanwege een stad of heerlijkheid, later gemeenten. Tot 1864 waren ingelanden in het hoogheemraadschap niet vertegenwoordigd. In de praktijk overwoogen hoogheemraden wel de gevolgen van voorgestelde beslissingen voor hun 'eigen' district.

5. *De provincie Holland en de stad Amsterdam traden op als het nodig was.*

Het hoogheemraadschap was lange tijd niet in staat zelfstandig grootschalige werkzaamheden uit te (laten) voeren. Dit veranderde eerst door het spadesteken (en daardoor onderhoud in eigen beheer) en na 1735 met de aanleg van de dijk.

6. *Het institutionele vermogen van de Republiek was groter dan verwacht.*

Gebrekkelijk institutioneel vermogen werd in de literatuur lange tijd beschouwd als een belangrijke reden voor de relatieve achteruitgang van de Republiek. In deze studie blijkt dat het institutionele vermogen groter was dan men op basis van de literatuur zou verwachten. Het is gebleken dat de besluitvorming binnen de Staten van Holland beter was dan verwacht, vooral door de grote eigen macht van gedeputeerden.

7. *De lasten van de dijk waren niet heel hoog, maar onevenredig verdeeld*

In de literatuur worden de lasten van dijken vooral berekend op basis van de omslag. Hierdoor blijft een groot deel van de kosten, namelijk het onderhoud in natura, buiten beeld. Na analyse van de lasten van de Diemerdijk blijkt dat de totale lasten per beschermde morgen of hectare niet heel hoog waren. Deze lasten werden echter in hoge mate onevenredig verdeeld.

En verder.....

When the Planet Rages
Natural Disasters, Global Warming and the Future
of the Earth

Charles Officer and Jake Page

OUP USA

248 pages | 66 line illustrations | 234x154mm

978-0-19-537701-9 | Paperback | 07 January 2010

Price: £10.99

**Questioning Collapse. Human Resilience, Ecological
Vulnerability, and the Aftermath of Empire**

Edited by Patricia A. McAnany

University of North Carolina, Chapel Hill

Norman Yoffee

University of Michigan, Ann Arbor

Paperback

(ISBN-13: 9780521733663)

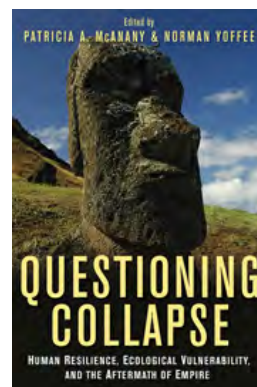
Also available hardback

Published November 2009

Temporarily unavailable - available from July 2010

(Stock level updated: 16:21 GMT, 31 May 2010)

Price £17.99

Lange tijd hebben wetenschappers gedacht dat de streek rond Raalte tot ver in de middeleeuwen een onbewoond gebied was vol bossen, moerassen en heidevelden. Niets blijkt minder waar. Het hart van Salland is vroeger juist vrij dichtbevolkt geweest en kent een onverwacht rijke ontstaansgeschiedenis.

Dit boek geeft een overzicht van de bewonings- en landschapsgeschiedenis van het oude kerspel Raalte. Alle ontdekkingen die amateuronderzoekers én wetenschappers in de afgelopen vijftien jaar hebben gedaan, worden voor een breed lezerspubliek ontsloten. Elke buurtschap krijgt daarbij een eigen hoofdstuk waarin een gedetailleerd beeld wordt geschetst van de opbouw van het landschap en van de middeleeuwse boerderijen en hun bewoners. Dat in het huidige landschap nog verrassend veel sporen van deze historie bewaard zijn gebleven, blijkt uit de vele kaarten, foto's en historische beelden in dit boek.

Theo Spek e.a.

Mens en land in het hart van Salland

Een uitgave in samenwerking met:

Cultuur Historisch Genootschap Raalte

isbn 978-90-5345-364-3

416 blz

22 x 28 cm

genaaid gebonden

druk: 2010

aanbieding € 39,95

Vijftig jaar geleden vonden in de Vlaardingse Westwijk archeologische opgravingen plaats. Uit diepe putten haalden archeologen unieke vondsten boven de grond. Allen, de onderzoekers in de opgravingsput en de kijkers op de rand, roken de geur van veen. Voor de een betekende de geur niets dan stank, voor de ander was het het signaal voor belangrijke ontdekkingen. In de kranten volgden journalisten de spectaculaire ontdekkingen op de voet. Wat de archeologen in Vlaardingen vonden, was een tot dan toe onbekende cultuur uit de steentijd, die de Vlaardingen-cultuur genoemd werd. De geur van veen gaat terug naar de opgraving en de mensen die daarbij betrokken waren. Auteur Leo Verhart vertelt de verhalen van de ontdekkers, en laat zien wat we nu van de Vlaardingen-cultuur weten. Het boek schetst niet alleen een leven van duizenden jaren geleden, maar ook van Vlaardingen in de jaren zestig.

Verhart, L. *De geur van veen. Vlaardingen en de ontdekking van de Vlaardingen-cultuur*

Een uitgave in samenwerking met:

Gemeente Vlaardingen

isbn 978-90-5345-392-6

240 blz

22 x 28 cm

genaaid gebonden

druk: 2010

aanbieding € 24,95

Dossiers van gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven: kritiek en bruikbaarheid voor historisch onderzoek. Een analyse aan de hand van 1ste klasse vergunningen in het Provinciaal Archief West-Vlaanderen 1863-1970

De hinderwetgeving, die in de vroege negentiende eeuw in de Franse periode van België werd geïntroduceerd, heeft in haar lange bestaan aanleiding gegeven tot de productie van heel wat interessant bronnenmateriaal. Vooral in de laatste decennia lijken onderzoekers de waarde van de dossiers van zogenaamde gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven (vandaar de term GHO-dossiers) te erkennen. Dit werk heeft tot doel om de toepassing van deze dossiers als onderzoeksbronnen beter te contextualiseren. Daartoe worden vier deelaspecten van de bron toegelicht.

In een eerste hoofdstuk wordt de juridische en administratieve context waarin de bron tot stand kwam, onderzocht. Daarbij gaat vooral aandacht uit naar de manier waarop de opvolging van de wetgeving in de bedrijven werd afgedwongen. Waar historici vroeger geneigd waren de Hinderwet een symboolwet te noemen, kan deze door de studie van de praktijk ook geïnterpreteerd worden als een erg vroege vorm van Multi-Actor Governance. Deze vorm van bestuur gaat immers uit van een overlegmodel met betrokken actoren, in casu de ondernemers en omwonenden. Het vinden van een consensus wordt verkozen boven het opleggen van algemene regelgeving. In het tweede hoofdstuk wordt een brontypologie opgesteld, met de bedoeling een duidelijk overzicht te geven van de informatie die de dossiers aangaande de hinderwetgeving te bieden hebben. Het resultaat is een overzicht dat uitermate nuttig is bij de zoektocht in archieven. In het derde hoofdstuk wordt een *status quastionis* geschetst van het onderzoek waarin de GHO-bron tot op heden werd gebruikt, en worden suggesties geformuleerd voor de optimalisatie voor toekomstig gebruik in onderzoek. Er lijkt heel wat potentieel aanwezig buiten de reeds bewandelde onderzoekspistes, bijvoorbeeld met het oog op kwantitatief economisch onderzoek.

Het afsluitende hoofdstuk is een neerslag van de inspanningen om de archivalische situatie van de GHO-bronnen in de provincie West-Vlaanderen op een wetenschappelijk verantwoorde manier te verbeteren.

De reeks Historische Economie en Ecologie beoogt de publicatie van hoogwaardige en vernieuwende monografieën en overzichtswerken over economische geschiedenis, ecologische geschiedenis en landschapsgeschiedenis. De redacteurs zijn Erik Thoen en Eric Vanhaute, professoren geschiedenis aan de Universiteit Gent.

News from White Horse Press

We have redesigned our website - <http://www.whpress.co.uk> - and if you visit you will have the opportunity to download, free of charge, a number of articles from the journal Environment and History. These are only available for a limited period and are intended to give a taster of the journal's scope and quality. We have just started offering electronic access at an individual subscriber rate – see <http://www.whpress.co.uk/Turpin.html> for details of rates and how to order.

We will be re-issuing several White Horse Press books in the coming months, beginning with Rolf Peter Sieferle's *The Subterranean Forest* – a classic of European history - on January 15th; followed by John R. McNeill and Verena Winiwarter's edited collection *Soils and Societies* on January 30th. These are being reissued as reasonably priced paperbacks. See <http://www.whpress.co.uk/books.html> for details of the books and how to order. The books will be simultaneously printed in the United States and the United Kingdom, so postage rates will be reasonable. They are available to order from Amazon, your local bookstore or via our main distributor (<http://www.whpress.co.uk/Turpin.html>)

We will be adding several new books to our list in 2010, and are always on the look out for new proposals in the field. See <http://www.whpress.co.uk/publishing.html> for more details.

Site om de Nieuwsbrief Milieugeschiedenis Lage Landen (6) en voorgaande nummers te downloaden

<http://www.falw.vu.nl/nl/onderzoek/geo-and-bioarchaeology/collaboration/newsletter/index.asp>

Wilt u in het adressenbestand worden opgenomen, graag bericht naar adriaan.de.kraker@falw.vu.nl